

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Става дума за произведението на К. Маркс „Към критиката на политическата икономия“, излязло през юни 1859 г. в Берлин (виж настоящото издание, том 13, стр. 3—170). — 4.
- ² Енгелс не можал да осъществи намерението си да издаде „Теории за принадлежната стойност“ от К. Маркс като четвърти том на „Капиталът“ През 1905—1910 г. „Теории за принадлежната стойност“ били издадени от К. Каушки, обаче с редица произволни отстъпления от авторския ръкопис, премествания и съкращения. Новото издание на „Теории за принадлежната стойност“ беше осъществено на руски език през 1954—1961 г. от Института по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС. Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“ (IV том на „Капиталът“), част I, част II и част III — 4.
- ³ От многобройните тетрадки с извадки на Маркс през този период Институтът по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС е публикувал част от извадките на Маркс от руски източници. Виж Архив Маркса и Енгелса, т. XI (М., 1948), т. XII (М., 1952), т. XIII (М., 1955). — 7.
- ⁴ Виж настоящото издание, т. 21, стр. 177—191. — 9.
- ⁵ Енгелс има предвид писмото на Родбертус до Й. Целер, написано на 14 март 1875 г. и публикувано за пръв път през 1879 г. в тюрбингското списание „Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft“.
- „Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft“ („Списание за държавни науки“) — либерално политико-икономическо списание, което излизало с прекъсвания през 1844—1943 г. в Тюбинген. — 10.
- ⁶ „Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie“ („Нов рейнски вестник. Орган на демокрацията“) излизал всеки ден в Кьоли под редакцията на Маркс от 1 юни 1848 до 19 май 1849 г. В редакцията влизали Ф. Енгелс, а също и В. Волф, Г. Веерт, Ф. Волф, Е. Дронке, Ф. Фрайлиграт и Х. Бюргерс.
- Боеви орган на пролетарското крило на демокрацията, „Neue Rheinische Zeitung“ играел ролята на възпитател на народните маси, вдигал ги на

борба с контрреволюцията. Уводните статии, които определяли позицията на вестника по най-важните въпроси на германската и европейската революция от 1848—1849 г., се пишели обикновено от Маркс и Енгелс.

Решителната и непримирима позиция на вестника, боевият му интернационализъм, отпечатването на страниците му на политически разобличения срещу пруското правителство и местните кьолнски власти — всичко това още в първите месеци от съществуването на „Neue Rheinische Zeitung“ станало причина за кампания срещу вестника от страна на феодално-монархическия и либерално-буржоазния печат, както и за преследвания от страна на правителството, които особено се засилили след контрреволюционния преврат в Пруссия през ноември — декември 1848 г.

Въпреки всички преследвания и създаваните от полицията пречки „Neue Rheinische Zeitung“ смело защитавал интересите на революционната демократия, интересите на пролетариата. През май 1849 г. в обстановката на общо настъпление на контрреволюцията пруското правителство издало заповед за изгонването на Маркс от Пруссия. Екстернирането на Маркс и репресите срещу другите редактори на вестника станали причина за спирането на неговото издание. Последният, 301, брой на „Neue Rheinische Zeitung“, отпечатан с червено мастило, излязал на 19 май 1849 г. В прощалното обръщение към работниците редакторите на вестника заявявали, че „последната им дума винаги и навсякъде ще бъде: освобождение на работническата класа!“

Критиката в „Neue Rheinische Zeitung“ на речите и действията на Родбертус виж в настоящото издание, т. 5, стр. 100, 101, 165, 280, 409, 415; т. 6, стр. 6. —11.

⁷ Виж настоящото издание, т. 4, стр. 67—184. —11.

⁸ Виж настоящото издание, т. 6, стр. 427—458. —11.

⁹ I. K. Rodbertus. „Soziale Briefe an von Kirchmann. Dritter Brief: Widerlegung der Ricardo'schen Lehre von der Grundrente und Begründung einer neuen Rententheorie“. Berlin. 1851, S. 87. —12.

¹⁰ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част II, стр. 3.—12.

¹¹ A. Smith. „An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations“ A new edition in four volumes. London, 1843. vol. I, p. 131, 132.—12.

¹² A. Smith „An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations“. A new edition in four volumes. London, 1843, vol. I, p. 134. —13.

¹³ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част I, стр. 53.—13.

¹⁴ A. Smith. „An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations“ A new edition in four volumes. London. 1843, vol. I, p. 172—173.—13.

¹⁵ Виж К. Маркс „Теории за принадлежната стойност“. Част I, стр. 56.—13.

¹⁶ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част I, стр. 53. —14.

¹⁷ Виж настоящото издание, том 23, стр. 526—530.—14.

¹⁸ Виж настоящото издание. том 23, стр. 596—15.

¹⁹ „Невероятен кърпач“ — така нарича Мак-Кълък авторът на брошурата „Some Illustrations of Mr. M' Culloch's Principles of Political Economy“. Edin-

- burgh, 1826. Тази брошура била издадена с псевдонима М. Мулиън; неин автор бил Дж. Уилсън.—15.
- ²⁰ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част III, стр. 237—238.—16.
- ²¹ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част III, стр. 254—16.
- ²² Виж настоящото издание, том 4, стр. 103.—16.
- ²³ J. K. Rodbertus-Jagetzow. „Briefe und socialpolitische Aufsätze“. Herausgegeben von Dr. R. Meyer. Berlin [1881] Bd. I, S. 111—20.
- ²⁴ Виж бележка 4.—20
- ²⁵ Става дума за произведението на Маркс „Теории за принадлежната стойност“ (виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част II, гл. 8).—21.
- ²⁶ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част II, стр. 14—20, 58—65, 178—231, 459—509. — 22.
- ²⁷ Виж К. Маркс, „Капиталът“, том III, отдели първи и втори. —22.
- ²⁸ Заглавието е поставено от Института по марксизъм-ленинизъм при ЦК на КПСС.—25.
- ²⁹ Виж К. Маркс. „Капиталът“, том I, отдел седми. —37.
- ³⁰ Виж настоящото издание, том 23, стр. 610—611. —45.
- ³¹ Виж [Bailey, Samuel.] „A Critical Dissertation on the Nature, Measures, and Causes of Value; chiefly in Reference to the Writings of Mr. Ricardo and his Followers: By the author of Essays on the Formation and Publication of Opinions“. London, 1825, p. 72. —115.
- ³² *Държава на инките* — съществувала в началото на XV — средата на XVI век на територията на съвременен Перу, робовладелска държава, в която се били запазили значителни остатъци от първобитнообщинния строй.—125.
- ³³ Виж настоящото издание, том 23, стр. 370.—145.
- ³⁴ „*The Economist*“ („Икономист“) — английско седмично списание по икономически и политически въпроси, излиза в Лондон от 1843 г.; орган на едрата промишлена буржоазия.—147.
- ³⁵ A. Smith. „An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations“. A new edition in four volumes. London, 1843, vol. II, p. 249—252.—151.
- ³⁶ J. Lalor. „Money and Morals: a Book for the Times“. London, 1852, p. 43,44. J. C. L. Simonde de Sismondi. „Etudes sur l'économie politique“. Tome I, Bruxelles, 1837, p. 49 etc.—151.
- ³⁷ Виж настоящото издание, том 23, стр. 630—637.—152.
- ³⁸ J. B. Say. „Traité d'économie politique“. Troisième édition, Paris, 1817, to me II, p. 433.—162.
- ³⁹ Виж настоящото издание, том 23, стр. 574—575. — 165.
- ⁴⁰ Виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част III, стр. 325—327.—170.

- ⁴¹ Виж настоящото издание, том 23, стр. 194. — 171.
- ⁴² Виж настоящото издание, том 23, стр. 193. — 171.
- ³ Виж настоящото издание, том 23, стр. 178—188. — 177.
- ⁴⁴ Тук и по-нататък на стр. 192—193 Маркс цитира доклада на Р. П. Уилямс, публикуван в „Money Market Review“ („Преглед на паричния пазар“) от 2 декември 1867 г. — 182.
- ⁴⁵ Виж настоящото издание, том 23, стр. 218—219, 414. — 185.
- ⁴⁶ Виж настоящото издание, том 23, стр. 436—437, бележка 190а. — 186.
- ⁴⁷ Маркс изследва системата на капиталистическия кредит в III том на „Капиталът“ (виж настоящото издание, том 25). — 194.
- ⁴⁸ Тук се цитира книгата на А. Потър „Political Economy: its Objects, Uses, and Principles: considered with Reference to the Condition of the American People“ New York, 1841. Както личи от увода, по-голямата част от тази книга представлява предимно препечатване (с измененията, направени от А. Потър) на първите десет глави от книгата на Дж. Скруп „Principles of Political Economy“, публикувана в Англия през 1833 г. — 198.
- ⁴⁹ В ръкописа на Маркс се подчертава погрешността на такъв метод на изчисляване времето на оборота на капитала. Посоченото в цитата средно време, в което капиталът прави един оборот (16 месеца), е изчислено при печалба 7 1/2 % върху целия капитал от 50 000 долара без печалбата времето на оборота на този капитал ще бъде 18 месеца. — 199.
- ⁵⁰ Виж настоящото издание, т. 23, стр. 153. — 200.
- ⁵¹ В случаите, когато Маркс не посочва страниците на цитираното от него издание на произведението на А. Смит, в редакционни квадратни скоби се дават страниците на изданието: А. Smith. An „Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations“. A new edition in four volumes. London, 1843. — 202.
- ⁵² Виж настоящото издание, том 23, стр. 215. — 214.
- ⁵³ Виж настоящото издание, том 23, стр. 617—620. — 227.
- ⁵⁴ Виж настоящото издание, том 25, част I, глава XI. — 228.
- ⁵⁵ Виж настоящото издание, том 23, стр. 631—632. — 229.
- ⁵⁶ Маркс има предвид I том на „Капиталът“. Виж настоящото издание, том 23, стр. 219—220, бележка 25. — 239.
- ⁵⁷ Виж настоящото издание, том 23, стр. 640—641. — 240.
- ⁵⁸ Виж настоящото издание, том 25, част I, гл I—III. — 240.
- ⁵⁹ J. St. Mill. „Essays on some unsettled Questions of Political Economy“. London, 1844, p. 164. — 241.
- ⁶⁰ G. Ramsay. „An Essay on the Distribution of Wealth“. Edinburgh, 1836, pp. 21—24. — 211.

- ⁶¹ H. D. Macleod. „The Elements of Political Economy“. London, 1858, pp. 76—80. — 241.
- ⁶² R. H. Patterson. „The Science of Finance. A practical Treatise“. Edinburgh and London, 1868, p. 129—144. — 241.
- ⁶³ „*Манавадхармашастра*“ — или закони на Ману — древноиндийски сборник от религиозни, правни и обредни предписания, които определяли задълженията на всеки индус съобразно с догмите на брахманнизма. Според индийската традиция тези закони били съставени от Ману — митичен родоначалник на хората.
Маркс цитира по книгата: „Manava Dharma Sastra, or the Institutes of Manu according to the gloss of Kulluka, comprising the indian System of duties, religious and civil“. Third edition, Madras, 1863, p. 281. — 251.
- ⁶⁴ Виж настоящото издание, том 23, стр. 267—274. — 253.
- ⁶⁵ Виж настоящия том 23, стр. 313—322. — 314.
- ⁶⁶ Виж настоящото издание, том 23, стр. 574—575. — 325.
- ⁶⁷ Виж настоящото издание, том 23, стр. 124. — 359.
- ⁶⁸ Виж настоящото издание, том 23, стр. 126—128. — 360.
- ⁶⁹ Виж настоящото издание, том 13, стр. 111. — 363.
- ⁷⁰ Виж настоящото издание, том 23, стр. 634—637, 764—765. — 374.
- ⁷¹ По-подробен анализ на „Икономическата таблица“ на Кене Маркс прави в „Теории за принадлежната стойност“ (виж К. Маркс. „Теории за принадлежната стойност“. Част I, стр. 304—341). — 378.
- ⁷² Виж настоящото издание, том 23, стр. 599. — 378.
- ⁷³ W. Roscher. „System der Volkswirtschaft. Band I: Die Grundlagen der Nationalökonomie“. Dritte, vermehrte und verbesserte Auflage; Stuttgart und Augsburg, 1858. — 391.
- ⁷⁴ Виж настоящото издание, том 23, стр. 215—216. — 417.
- ⁷⁵ Виж настоящото издание, том 23, стр. 124. — 435.
- ⁷⁶ Виж настоящото издание, том 23, стр. 605. — 462.
- ⁷⁷ J. B. Say. „Lettres à M. Malthus sur différens sujets d'économie politique, notamment sur les causes de la stagnation générale du commerce“. Paris, 1820. — 464.
- ⁷⁸ Виж настоящото издание, том 23, стр. 174. — 505.
- ⁷⁹ „*Ектшпектор Брезиг*“ („Entspektor Bräsig“) — герой на редица произведения на германския писател хуморист Ф. Ройтер (1810—1874). — 507.
- ⁸⁰ *Френският институт* — висш научен институт, който се състои от няколко отделения, или академи; съществува от 1795 г. Дестю дьо Траси бил член на Академията на моралните и политическите науки. — 513.

⁸¹ Изразът „музика на бъдещето“ възникнал във връзка с публикуването през 1850 г. на книгата на германския композитор Рихард Вагнер „Художественото произведение на бъдещето“; противниците на възгледите на Р. Вагнер в областта на музикалното творчество влагали ироничен смисъл в този израз. — 519.

⁸² Виж настоящото издание, том 23, стр. 619, бележка 64. — 533.